

Kirja-arvio

Nina V. Nygren^a

Virvoittavaa tekstiä kestävydestä

Teea Kortetmäki, Markku Oksanen & Mikko Puumala

Kestävyiden filosofia. Gaudeamus, Helsinki. 2025. (429 s.)

Kestävän kehityksen lehtorina altistun jatkuvasti kestävyysteksteille ja -puheelle, ja tuotan näitä myös itse. Kestävyysasioiden loputtomassa virrassa uudessa tuntuu välillä, että kaikki on jo sanottu, mutta tekoja on liian vähän, tai että kestävyyspuheesta ja kestävyiden käsitteestä pitäisi päästä jo eroon ja eteenpäin. Kun kestävyys on nykyään läsnä kaikkialla, ja toisaalta epäilyttää, onko mikään kestäväällä pohjalla, on hyvä tehdä syväuskelus kestävyyskäsitteen alkulähteille. Tätä odotin *Kestävyiden filosofia* -kirjalta, eikä se pettänyt. Kirja on virvoittavaa vettä kestävyyspuheen turvuttamille aivoille. Luen kirjaa keskellä kestävyiden käsitteen määrittelykamppailua, jossa muotoillaan ihmislajin tulevaisuutta, ja työssäni mietin kestävyiden käsitteen soveltamista käytännön opetuksessa toivon, toivottomuuden ja ”realismin” ristiallokossa.

Kestävyiden filosofia on kokonaiseksi toimitettu tiedekirja, jota on ihanaa lukea. Kirjoittajat ovat ympäristöfilosofeja ja suomalaisen yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen kentän konkareita kolmesta suomalaisesta yliopistosta. Kirja koostuu kolmesta eri osiosta – Kestävyys filosofisena kysymyksenä, Kestävyiden anatomia sekä Kestävyys inhimillisissä järjestelmissä – joissa on 4–7 lukua kussakin. Alkusanoissa kirja asemoidaan länsimaiseen filosofiaan kiinnittyneeksi kirjoittajien oman historian ja taustan myötä, mutta tunnustetaan tarve tarkastella kestävyttä myös muiden kuin länsimaisten filosofoiden kautta.

Kirja raikastaa kestävyyskeskustelua käyden selkeästi läpi niin kestävyiden käsitteen historiaa kuin olemustakin. Samalla kirja selkeyttää, miksi ”kestävyys” on paitsi yhteiskunnallisesti, myös filosofian kannalta moneen taipuva käsite. Kestävyiden metafysiikkaa, epistemologiaa, normatiivisuutta, empiirisyyttä ja etiikkaa käydään havainnollisesti läpi luvussa I.4.

Kirjan teksti on pääosin sujuvasti luettavaa, hyvää suomen kieltä. Monin paikoin se on ihailtavan selkeää ja täsmällistä, mutta joistain luvuista löytyy turhan monimutkaisiksi jääneitä lauseita kuten ”*Valistuksen lineaarinen kehityksen ja edistyksen väijäämättömyyteen nojaava katsantotapa on hallitseva.*” Filosofiset tietolaatikat tuovat sopivaa vaihtelua tekstiin ja tarjoavat lisätietoa filosofeista ja eräistä filosofisen ajattelun haaroista kuten vaikkapa Ubuntu-etiikasta. Kolmannen osan käytännöllisemmät luvut erottuvat jonkin verran muusta tekstistä mutta tarjoavat osaltaan käytännöllisiä esimerkkejä kestävyysfilosofian soveltamisesta. Kuvitus on niukkaa mutta tarpeellista, kuten kaaviokuvat donitsitalousmallista tai monitasoisen muutoksen mallista. Sen sijaan sivun 38 tekoälyllä luotu kimppteoriaa havainnollistava kuvituskuva risu(?)kimpusta on erikoinen poikkeus kirjassa. Mielestäni kuva

^a Hämeen ammattikorkeakoulu, nina.nygren@hamk.fi

olisi voitu joko jättää pois tai vaihtoehtoisesti sijoittaa kirjaan enemmän vastaavia kuvituskuvia – varmasti muutkin abstraktit teoriat voisivat hyötyä metaforisesta kuvituksesta.

Kestävyyden eri olomuodot

Kirja avaa hyvin myös monilajisen kestävyyden käsitteen hankaluuksia osuvasti nimetyssä luvussa II.4 ”Kestävyyden vastaanottajat ja toimijat”. Ei ehkä ole tarkoitukseen, että monilajisen kestävyyden tavoitteen tuomia filosofisia ja käytännöllisiä ongelmia voitaisiin vielä ratkaista. Monilajisuus on toisaalta uusi ajatus, toisaalta sen ideaa – ei-ihmiskeskeisyyttä – on käsitelty ympäristöetiikassa jo pitkään.

Taisin odottaa kirjalta jossain määrin kriittisempääkin näkökulmaa itse kestävyyden käsitteeseen. Kriittisyyttä tulee esiin siellä täällä, kuten monilajisuuden tai alkuperäiskansojen tiedon kohdalla. Toisaalta perusasioihin palaamalla kirja vakuuttaa, että kestävyyden käsite voi vielä kestää kanssamme, vaikka sitä käytetäänkin nykyään hyvinkin kevyesti.

Otin kirjasta omaan kestävyyssajatteluöpakkiini muutaman havahduttavan ajatuksen. Nykyisessä työssäni olen saanut pohtia paljon aiempaa enemmän kestävyyden sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia. Pidän sivun 91 huomiosta, että kestävyys ei kelpaa kokonaisvaltaiseksi normatiivisen etiikan teoriaksi – kestävyyden alkuperäinen idea kun liittyy järjestelmien kykyyn sopeuttaa toimintansa omaan ympäristöönsä eikä esimerkiksi yksilöiden välisiin suhteisiin. Luku III.2 tuo talouden kestävyteen kaipaamaani käsitteellistä kirkkautta.

Kirjassa esitellään myös pohdintaa kestävyyden raja-arvoista ja ehdoista menemättä kuitenkaan käytännön mittausongelmiin (esimerkiksi hyvinvoinnin mittaamiseen). Milloin toiminta tai tuote on aidosti kestävä tai riittävän kestävä? Milloin lajin suojelu on onnistunut tarpeeksi hyvin? Vastaukset eivät useinkaan ole pelkästään yksiselitteisen tieteellisiä, vaan myös normatiivisia valintoja. Mielenkiintoinen päätelmä tästä on kestävyysajattelun suhde misantropiaan eli ihmisvihamielisyyteen sivulla 122. Kestävyystavoitteilla ei (useimmiten) tarkoiteta ihmistoiminnan käyttämien resurssien minimoimista, vaan riittää, että (sovitut) kestävyyden raja-arvot saavutetaan. Kestävyyden raja-arvojen saavuttaminen onkin kirjoittajien mukaan mahdollista ilman ihmiskunnan hävittämistä tai pienentämistä muutamaan tuhanteen yksilöön.

Fenomenologiaan, osallistamiseen sekä vuorovaikutteiseen suunnitteluun viehtyneenä pidin sivujen 335–337 tietolaatikosta, jossa havainnollistettiin fenomenologian merkitystä kestävyysajattelulle. Koettu ympäristö kuuluu yksilöiden elämismailmaan, jota ei voida pelkästään luonnontieteellisillä menetelmillä tavoittaa. Niinpä tarvitsemme osallistavia menetelmiä, joiden avulla voimme selvittää ihmisten mielipiteitä siitä, mitä he kokevat merkityksellisiksi.

Ehkä kaikkein eniten ajatuksiani selkeytti luku kestäävyyden ajallisista mittakaavoista. Nykyistä kestävyyskriisiamme ja kestävyysmurroksen hitautta voi ymmärtää myös niin, että isoja yhteiskunnallisia muutoksia olisi hyvä tehdä hitaasti ja harkiten, kun taas ekologinen monikriisi vaatii näitä muutoksia tehtäväksi nopeasti. Mitään taikasauvaa ei tässä tilanteessa ole olemassa.

Jos kestävyyspuhe on usein läpinäkymätöntä ja sameaa kuin turvemaiden metsäojien kautta purkautuva ruskea vesi, tarjoaa tämä kirja hetkeksi pääsyn kirkkaille kestävyysfilosofian lähteille. Suosittelen kirjaa jatkolukemiseksi kirjalle *Kestävyyden avaimet* (Halonen ym. 2022), jos syvempi sukellus kestäväyden käsitteelliseen puoleen kiinnostaa. Mutta se on ehdottomasti hyödyllistä luettavaa myös kokeneemmille kestävyyspuheen kuluttajille ja tuottajille, jotka haluavat selkeyttää omaa ajatteluaan.

Lähteet

Halonen, T., Korhonen-Kurki, K., Niemelä, J. & Pietikäinen, J. (toim.) (2022) *Kestävyyden avaimet*. Gaudeamus.